

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА

ПАРОХИЈА ЛИЈЕВАЊСКА И ЦРКВЕНА ОПШТИНА ЛИЈЕВНО

I

Црквени живот православних Срба у Ливну и околини, није до пред крај турске власти, могао да се јаче развија, али он је ипак постојао. Фра Иван Ф. Јукић, записао је 1845. године да у Ливањском пољу има 10 000 римокатолика а толико близу има и православних. Према римокатоличком Шематизму за 1855. годину било је у Ливањској нахији 1 139 римокатоличких домова са 9 519 душа, а толико је било и православних.

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

Ливно је тада имало град и предграђе. У граду је било 200

муслиманских домова и 4 џамије а у предграђу 300 муслиманских домова и 8 џамија, 150 римокатоличких и 100 православних домова.

У старини није у Ливну било праве цркве. Богослужење се вршило у дрвеној цркви у Застинју. Била је од брвана, покривена сламом и високо каменом подзидана. Црквиште је сада њива у власништву породице Комљеновића.

Ма колико је законима Турског царства била зајамчена слобода хришћанске вјере, ипак су толерисани зулуми које су над свештенством и народом вршили нижи органи власти.

Криза турског царства започета у 17. вијеку била је све израженија. Султан је принуђен да уводи реформе, у циљу опстанка царства. Укидају се јаничари и капетански ред а хатишерифом покушава се увести нова администрација са већим правима хришћана. У духу прокламоване толеранције добили су право да сами воде своје школе. Међу првим српским школама помиње се школа у Сарајеву и Ливну.

Поред школе, Срби у Ливну се спремају и на градњу цркве, што указује на чињеницу да су већ добили дозволу за градњу, која је пропала у каснијој бурној историји ливањских Срба. Изгледа да су ливањски римокатолици и православци добили дозволу истовремено.

Први проблем прије градње цркве било је земљиште на коме ће се градити. Црквиште у Застинју је било далеко а нико од Срба није имао велико и погодно земљиште. Коначно, земљиште на коме се налази данашња црква уступио је бег Мехмед Гагић.

Када је све било спремно, султанова дозвола, земљиште и новац, црква је 1859. године била саграђена у рекордном времену. Записано предање каже да је црква била саграђена за мјесец дана, јер су се Срби бојали да их неко од нижих органа власти не би прекинуо у раду. Цркву је осветио митрополит дабробосански Георгије Николајевић. Када је црква била готова, православни хришћани су поклањали цркви иконе и друге

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

потребне ствари. Појединци су доносили или наручивали иконе из Русије, Јерусалима, Свете Горе, Венеције и приморских градова.

Покрај цркве био је саграђен дрвени звоник, који је служио 30 година, све до 1889, кад је испред цркве саграђен од тесаног камена нов звоник на ком се налази плоча са натписом: "ОВАЈ ХРАМ ПРЕСВ.БОГОРОДИЦЕ ПОДИЖЕ ЦЕО НАРОД СРП:ПРАВ:ЛИВЊАНСКЕ ОПШТИНЕ У ГОД:1859, А НАКОН 30 ГОД.ПРИЛОГОМ СВЕГА СРП:ПРАВ:НАРОДА И ПОДПОРОМ З:ВЛАДЕ ПОДИЖЕ СЕ ОВАЈ ЗВОНИК У ГОД.1889.НЕИМАР И.КОЊИК.

Главни терет око градње цркве под руководством свештеника пао је на ливањске православне трговце. У Ливну је 1857. године било око 500 муслиманских, 200 римокатоличких и 100 православних домова, око 700-800 православних душа.

Црква у Ливну спада међу веће православне цркве у Босни и Херцеговини и представља јединствен примјер у архитектури православних цркава због својих полукружних отвора који замјењују прозоре. Не зна се ко је био њен неимар али претпоставља се да би то могао бити Мато Бајо, из Ливна коме је после 15 година било повјерено и зидање нове српске школе 1874. године.

Културну, историјску вредност у цркви представља богата збирка икона. У колекцији од 84 иконе нарочито су истакнуте 4 композиције "Јерусалима". Прва композиција је рад једнога од најбољих наших сликара 18. вијека, чије име није познато, већ само последње слово "Р".

Друга и трећа композиција су радови непознатих македонских сликара 19. вијека, док је четврта рад грчког сликара 19. вијека из Македоније. Ове композиције, свједоче о духовној вези са центром хришћанства и поклоничким путовањима наших људи.

Црква у Ливну и нема право иконостаса. На олтарској прегради стоје поред 4 "Јерусалима" иконе које датирају у раздобље од 15 до 19. вјека. Радиле су их српски, македонски, грчки, руски, критски и приморски сликари. Посебну чар представљају иконе домаћих "наивних" сликара. Неколико икона "Пресвете Богородице" из 15-18. вијека представљају велику умјетничку вриједност по својим иконографским и

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

колористичким квалитетима. Важни су и светогорски бакрорези: Свети Сава и Симеон, Свети Георгије Кратовац и други. Интересантне су иконе "апостола", радови непознатог грчког сликара из 18-19. вијека, за које се мисли да су биле на иконостасу дрвене цркве у Застинју.

Неке од икона у цркви вјероватно су припадале и појединим изумрлим ливањским породицама. Зато је збирка икона у Ливну подједнако драгоцјена и за теолога и за историчара, на основу чијег мишљења је ова збирка и стављена под заштиту Завода за заштиту споменика културе.

II

На основу султанове дозволе, саграђена је 1874. године нова српска школа која постоји и данас. У њој је била пошта и парохијски дом. На њој се налази плоча са натписом: ПРИЂИ БЛИЖЕ МИЛИ РОДЕ СРПСКИ И УМИЉЕНО ПРОЧИТАЈ ОВАЈ НАТПИС ОВДЕ. ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ, ТРУДОМ И РЕНОСТИЈУ СВИХ ОВДАШЊИХ КТИТОРА И ПРИЛОЖНИКА, А ДОЗВОЛОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА СУЛТАН АБДУЛ-АЗИЗ ХАНА ПОДИЖЕ СЕ ОВО УЧИЛИШТЕ ГОДИНЕ 1874. ПРИ НЕИМАРУ МАТИ БАЈИ.

Први учитељ у новој школи био је Ђорђе Којевић. Он је био и црквени појац. Послије њега је дошао за учитеља калуђер Теофило Петрановић из Шибеника, затим Петар и Јелка Борић и т.д. У њој су завршили школовање и многи ђаци римокатолици.

У Ливну је основано 1907. године Српско пјевачко и тамбурашко друштво "Сундечић" које је имало своју читаоницу и књижницу. Друштво је 1912. године имало 103 члана и капитал од 5 170 круна. Културним и просвјетним настојањима у Ливну много је доприњела сарајевска "Просвјета", а занатлијским и трговачким настојањима "Привредник".

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

У првом свјетском рату, црква Успенија Пресвете Богородице и просторије Српског пјевачког и тамбурачког друштва "Сундечић" су опљачкане и многе вриједне ствари упропашћене и однешене.

Парохија лијевањска је од оснивања до 1930. године припадала дабро-босанској митрополији а од 1930. године далматинској епархији. У њен састав су поред Ливна улазила и села: Застинје, Сухача, Губер, Коморани, Прилука, Била, Срђевићи, Смрчани, Главице, Голињево, Поток, Пролог, Жабљак и Присоје. У њој су 1924. године биле 1704 душе.

У другом свјетском рату, црква Успенија Пресвете Богородице је опљачкана и оштећена, парохијски дом бомбардован а црквена архива и библиотека уништени. Од стране усташке руке, црква је остала без свога свештеника протојереја Косте Станишића и готово без свих вјерника. Најгоре је прошло село Голињево, родно мјесто пјесника и свештеника Јована Сундечића. Голињево је тада имало 60 православних домова, гробље и у њему цркву. Сада у Голињевоу нема православних домова, гробље је запуштено а црква порушена. Није боље прошло ни село Присоје. У њему је било 15 православних домова а сада нема ни једнога.

Када је 1945. године завршен рат, настао је нов живот. Први посљератни свештеник на парохији лијевањској био је јеромонах Касијан из манастира Драговића, (Страхиња Арнаутовић из Жабљака). Он је био свештеник на овој парохији све до 1950. године, када је дошао свештеник из Врбице, протојереј Војислав Шешум. Пошто је зграда српске школе и српског пјевачког друштва "Сундечић" била оштећена, саграђен је парохијски дом који је освештан 29. 7.1968. године а 5.10.1969. године освештана је капела Светог Марка, саграђена на гробљу у Застинју. Тиме се завршило и служење проте Војислава Шешума. Он је отишао у Сплит 1969. године а у Ливно је дошао свештеник из Стрмице, јереј Мирко Јамеџија. Звоник цркве обновљен је 1979. године.

Пошто је црквена архива у другом свјетском рату уништена, није могуће за све свештенике утврдити у које вријеме су били на Парохији лијевањској. За неке се зна тачно а за неке приближно година, на основу сачуваних записа и сјећања старијих парохијана:

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

1835 Симо Кодић

1835 Станко Којда

1840 – 1845 Серафим Конда, архимандрит

1845 Јован Конда

1845 Симеон Конда

+ 1867 Симеун Којдић, протојереј

+ 1874 Стојан Којевић-Поповић, протојереј

Стојан Јовановић-Зечевић, протојереј

Стеван Кукрика, протојереј

Максим Јовановић, протојереј

Коста Продановић, протојереј

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

1912 Душан Лапчевић

Урош Јовановић

1914 – 1918 Милан Богичевић

1914 – 1918 Владо Вуковић

1919 – 1941 Коста Станишић, протојереј

1945 – 1950 Касијан Арнаутовић, јеромонах

1950 – 1969 Војислав Шешум, протојереј

1969 – 1992 Мирко Јамеција, протојереј

2001 – 2016 Жељко Ђурица, протојереј

2016- Предраг Црепуља, јереј

III

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

Одлуком Светог архијерејског Сабора, 1990. године обновљена је бихаћка епархија, под називом

е

пархија

б

ихаћко-петровачка

са сједиштем у Б. Петровцу. Настала је из дијелова Бањалучке и Далматинске епархије.

Епархијом је администрирао Епископ далматински Николај

а з

а првог епископа бихаћко-петровачког изабран је 1991. године протосинђел Хризостом

(

Јевић

)

.

Парохија лијевањска од тада припада бихаћко-петровачкој епархији. Велика разарања и страдања епархија је доживјела у протеклом рату, што није заобишло ни парохију

лијевањску и њене

православне

вјернике.

Парохијски дом је девастиран а канцеларија у парохијском дому запаљена. Црква Успенија Пресвете Богородице у Ливну је такође девастирана и запаљена на Видовдан 28. јуна 1992. године. Том приликом је изгорио звоник цркве а богату збирку вриједних икона, библиотеку од преко 260 књига и остале богослужбене предмете: свете сасуде, црквене одежде и богослужбене књиге, сачувао је од уништења жупник ливањски, фра Марко Гело. Све то, ливањски фрањевци су чували у самостану Горица у Ливну и вратили 9. новембра 2000. године. Уз помоћ Федералног министарства културе и спорта, 2006. године, почела је санација икона угрожених влагом а Комисија за очување националних споменика донијела је одлуку којом се Српска Православна Црква Успенија Пресвете Богородице у Ливну заједно са покретном имовином проглашава националним спомеником Босне и Херцеговине.

Поред парохијске цркве у Ливну је саграђена 1991. године Капела - спомен костурница Свете Великомученице Марине – Огњене Марије у којој су , 11. августа 1991. године сахрањене

мошти преко 1200 мученика извађених из јама ливањског краја, а страдалих у другом

свјетском рату. Међутим, догодило се оно што у историји није записано: убијање једне жртве два пута. Наиме, Капела – спомен костурница је у прошлом рату минирана, ствари, накит и материјални докази о злочину уништени и покрадени, а мошти оскрнављене и разбацане. Мученике су опет "убијали" синови оних који су их мучки убили прије пола вијека.

О страдању православних Срба у Ливну, нема много података и доказа. Нема чак ни комплетног списка жртава. Спомиње се бројка од 50, 91, па чак и 107 жртава, али се не зна тачно да ли се ту ради само о Ливњацима или и онима који су прошли кроз Ливно. Према истраживању професора Душана Никића, кроз затворе и логоре у Ливну прошло је око 830 Срба. У сваком случају, мали број ливањских Срба је дочекао крај рата у Ливну. Већина их је побјегла или протјерана, њихове куће су биле преотете, миниране, или запаљене а имовина разграбљена, тако да данас парохија лијевањска броји 58 православних домова односно 100 православних вјерника. У граду има 38 домова, у Застињу 2 дома, у Жабљаку 2 дома, у Потоку 1 дом, у Коморанима 1 дом и у селу Губер од предратних преко 100 домова остало је свега 14 домова. Православну вјеронаку похађа 5 ученика. Из љубави према својој цркви и своје огњишту, расељени ливњаци у Београду, Бања Луци и свуда по свјету су окупљени око Хуманитарног Друштва "Огњена Марија Ливањска" које је по благослову Епископа бихаћко-петровачког Хризостома основано и ради још од 3. априла 1998. године.

Поређења ради, према попису становништва из 1991. године у ливањској општини било је 39 526 становника. Према том попису Хрвата је било 28 456, Муслимана 5 927, Срба 3 782, оних који су се изјаснили као Југословени 1 122 и осталих 239.

На крају овог излагања, не преостаје ништа друго, него да се држимо ријечи Његове Светости Патријарха српског Павла изговорених у Цркви Успења Пресвете Богородице у Ливну 1991. године: "Ми се сабрасмо данас у овом храму, гдје су се кроз вјекове окупљали наши преци и у миру и у слободи и у доба ропства, да се заједнички једном Богу у Светој Тројици помолимо. Имамо се коме молити и имамо се зашта молити, увијек, а камоли у овако несретно вријеме када се гине, пролијева људска крв, уништава тешко стечена имовина. Зато, да се заједнички обратимо Богу мира и љубави који је мир наш и који је рекао: Мир свој остављам вам, мир свој дајем вам. Тај Божји мир вратиће се међу нас ако се и ми истински вратимо Богу и послушамо ријеч светог апостола Павла: Колико до вас стоји, мир имајте са свим људима. На такав начин, као миротворци, постаћемо заиста синови и кћери Божји и ваљда сјетити се да смо браћа и да је људска крв проливена увијек и свугдје – крв брата. Ако то заборавимо и умјесто братске и хришћанске љубави завлада мржња, затираћемо се звјерски и нељудски и уништити у

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

нама све људско и хришћанско, као што је на нашу општу несрећу бивало и бива".

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

КОМИСИЈА/ПОВЈЕРЕНСТВО ЗА ОЧУВАЊЕ

НАЦИОНАЛНИХ СПОМЕНИКА

Комисија за очување националних споменика, на основи члана V став 4. Анекса 8. Опћег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 39. став 1. Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, на сједници одржаној од 6. до 10. јула 2004. године, донијела је

О Д Л У К У

I.

Градитељска цјелина – Српска православна црква Успенија Пресвете Богородице у Ливну, заједно са покретном имовином, проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: национални споменик).

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

Национални споменик састоји се од: цркве, црквеног дворишта са оградним зидом, те покретне имовине коју сачињавају:

а) Збирка од 51 иконе:

1. Распеће Христово, Никола Зафурис, друга половина 15. вијека, темпера на дрвету, 43 x 35 цм,

2. Св. Антоније Велики, непознати критски мајстор, 16. вијек, темпера на дрвету, 33,2 x 27 цм,

3. Богородица Умиљенија, непознати критски мајстор, друга половина 16. вијека, темпера на дрвету, 56 x 43 цм,

4. Силазак у ад и Богородица са Христом, непознати критски мајстор, 17. вијек, темпера на дасци, 29,5 x 23 цм,

5. Успење Пресвете Богородице, непознати критски мајстор, 17. вијек, темпера на дасци, 31 x 25 цм,

6. Силазак светог духа на апостоле, непознати критски мајстор, крај 17. вијека, темпера на дасци, 81 x 104 цм,

7. Улазак Христа у Јерусалим, непознати српски мајстор, крај 17. или почетак 18. вијека, темпера на дасци, 41 x 32 цм,

8. Пресвета Богородица, српски мајстор, 18-19. вијек, темпера на дрвету, 43 x 34,5 цм,

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

---

9. Христос на пријестолу, непознати домаћи мајстор, 18. вијек, темпера на дасци, 46 x 31 цм,

10. Богородица Умиљенија, непознати критски мајстор, 16. или 17. вијек, темпера на дрвету, 51 x 40 цм.

11. Апостол Петар, непознати грчки мајстор, крај 18. или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

12. Апостол Павле, непознати грчки мајстор, крај 18. или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

13. Апостол Вартоломеј, непознати грчки мајстор, крај 18 или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

14. Непознати апостол, непознати грчки мајстор, крај 18. или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

15. Апостол Симеон, непознати грчки мајстор, крај 18. или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

16. Непознати апостол, непознати грчки мајстор, крај 17. или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

17. Јеванђелист Лука, непознати грчки мајстор, крај 18. или почетак 19. вијека, темпера на дасци, 45,5 x 31 цм,

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

---

18. Свети Никола, непознати домаћи мајстор, 19. вијек, темпера на дасци, 42 x 29,5 цм,

19. Благовијести, непознати руски мајстор, 19. вијек, темпера на дасци, 30,5 x 24,5 цм,

20. Света Тројица, непознати руски мајстор, 19. вијек, темпера на дасци, 30,5 x 24,5 цм,

21. Богородица Одигитрија, непознати српски мајстор, 17. вијек, платно каширано на дасци, 30,5 x 24,5 цм,

22. Сретење Господње, непознати домаћи мајстор, 18. вијек, платно каширано на дасци, 41 x 31,5 цм,

23. Богородица са Христом, светим Стефаном, светим Спиридоном и светим Георгијем, непознати критски мајстор, 15 - 16. вијек, темпера на дрвету, 39,5 x 32,5 цм,

24. Богородица на пријестолу, непознати мајстор, 16 – 17. вијек, темпера на дрвету, 66 x 39 цм,

25. Христос пантократор, непознати мајстор, непознати аутор, уље на платну, позлата, искуцавање, гравирање, сребро, 34 x 25 цм,

26. Крштење Христово, непознати мајстор, (19. вијек?), уље на металном лиму, 31 x 27 цм,

27. Христос Пантократор, српски мајстор, 18 – 19. вијек, : темпера на дасци, 51 x 42 цм,

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

---

28. Свети Спиридон (?), непознати грчки мајстор, 18. вијек (?) платно каширано на дасци, 31 x 27 цм,

29. Богородица Одигитрија, непознати руски мајстор, 19. вијек, платно каширано на дасци, 33 x 26,5 цм,

30. Богородица Одигитрија, непознати критски сликар, 15. или 16. вијек, темпера на дрвету, 45 x 37 цм,

31. Богородица Умиљенија, непознати критски сликар, 16 – 17. вијек, темпера на дрвету, 45 x 37 цм,

32. Свети Сава, непознати домаћи сликар, 19. вијек, темпера на дасци, 67,5 x 48 цм,

33. Свети Кузма и Дамјан, непознати руски сликар, 18. вијек, темпера на дасци, 9,5 x 31,5 цм,

34. Свети великомученик Стефан, непознати домаћи сликар, 19. вијек, темпера на дасци, 38 x 27,5 цм,

35. Рођење Христово, непознати домаћи сликар, 19. вијек, темпера на лиму причвршћеном на даску, 31 x 26,5 цм,

36. Света Екатарина и Изидор Велики, непознати руски сликар, 19. вијек, уље на дасци, 54,5 x 40,5 цм,

37. Благовијести, непознати војвођански сликар, 19. вијек, уље на дасци, 81,2 x 50 цм,

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

---

38. Крштење Христово, непознати војвођански сликар, 19. вијек, темпера на дрвету, 80 x 49,7 цм,

39. Ускрснуће светог Лазара, непознати војвођански сликар, 19. вијек, темпера на платну кашираном на даску, 69 x 56 цм,

40. Свети Илија, непознати грчки сликар, 19. вијек, темпера на платну кашираном на даску, 69,8 x 50 цм,

41. Свети Георгије убија аждају, непознати грчки сликар, 1831. година, темпера на дасци, 42,5 x 59 цм,

42. Свети Георгије, непознати домаћи сликар, 19. вијек, уље на платну, 64 x 45,5 цм,

43. Крунисање Богородице и свети Спиридон, непознати критски сликар, 17. вијек, темпера на дасци, 69,5 x 52,5 цм,

44. Богородица са Христом – алегорија Христовог страдања, непознати грчки мајстор, 18 – 19. вијек, темпера на дасци, 34,3 x 46,5 цм,

45. Часне вериге светог Петра, непознати домаћи сликар, 19. вијек, уље на платну, 64 x 45,5 цм,

46. Свети Георгије убија аждају, непознати грчки сликар, 19. вијек, темпера на дасци, 40 x 29 цм,

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

---

47. Свети Саво, Аг. Мансфелд, 19. вијек, уље на платну, 130 x 90 цм,

48. Јерусалим, сарајевски сликар Р, око 1790. године, уље на платну, 100 x 134 цм,

49. Јерусалим, непознати македонски или грчки сликар, 19. вијек, уље на платну, 140 x 104 цм,

50. Јерусалим, непознати сликар, 19. вијек, уље на платну, 214,5 x 142 цм,

51. Јерусалим, непознати сликар, половина 19. вијека, уље на платну, 143 x 196 цм;

б) Плаштаница, непознати домаћи сликар, 20. вијек, уље на платну, 93,5 x 72 цм, сликана површина: 69 x 48;

ц) Збирка предмета израђених од метала:

1. Богослужбена петохлебница, Тодор Михаић из Сарајева, 1844. година, лијевање, искуцавање, сребро, пречник постоља: 28 цм, висина посудница са поклопцима: 16 цм, висина свијећњака: 20 цм, пречник тацнице: 6 цм,

2. Литијски крст, непознати домаћи мајстор, 19. вијек, лијевање, искуцавање, апликација, дрво, легура метала, висина: 66 цм, распон кракова: 30 цм,

3. Крст, Никола Стоисављевић, златар из Београда, 1909. година, лијевање, филигран, цизелирање, позлата, сребро, стакло, тисово дрво, брушено стакло, пречник постоља: 16,5 цм, укупна висина: 42 цм, распон кракова: 22 цм,

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

---

4. Дарохранилица, Никола Стоисављевић, златар из Београда, 1909. година, лијевање, искуцавање, изрезивање, позлата, сребро, 17 x 10 x 26 cm.

Национални споменик се налази на простору означеном као к.ч. 4/76, посједовни лист број 621, к.о.
Ливно, опћина Ливно, Федерација Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина.

На национални споменик се примјењују мјере заштите утврђене Законом о provedби одлука Комисије за заштиту националних споменика успостављене према Анексу 8. Опћег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини («Службене новине Федерације БиХ», бр. 2/02, 27/02 и 6/04).

Одлука је објављена у "Службеном гласнику БиХ" број 100/08.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА

ПАРОХИЈА ВРБИЧКА И ЦРКВЕНА ОПШТИНА ВРБИЦА

I

Парохију сачињавају села: Челебић, Бојмунти, Радановци, Врбица, Богдаши и Бастаси.

Црква Силаска Светог Духа на апостоле у Врбици је саграђена између два свјетска рата на темељима порушене дрвене цркве, саграђене од брвана. Према подацима које је

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

прикупио Јован М. Бабић, освећење цркве обавио је 28.08.1929. године, Митрополит дабробосански Петар (Зимоњић). Парох врбички, 1941. године био је отац Војислав Шешум, а као најстарији парох врбички помиње се Теодор Козомара.

Црква је 1989. године обновљена и освећена 2.9.1990. године од Епископа далматинског Николаја. Запаљена је у току рата 1995. године и у току је њена обнова. Већим дијелом црква и парохијски дом су обновљени трудом и залагањем Госпође Марије Лежер из Канаде, а у спомен њеног племенитог мужа Марка Лежера, који је као официр СФОР-а боравио на овом простору а погинуо у Авганистану.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА

ПАРОХИЈА ГУБИНСКА И ЦРКВЕНА ОПШТИНА ГУБИН

I

Парохију губинску сачињавају села: Рујани, Чепразлије, Прово, Губин, Сајковић и Казанци.

Црква Успенија Пресвете Богородице у Губину је саграђена 1883. године.

Према подацима које је прикупио Јован М. Бабић, освећење цркве обавио је 29.08.1929. године, Митрополит дабробосански Петар (Зимоњић). Парох губински, 1941. године био

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

је отац Ристо Ћатић, кога су усташе са 12 (негдје се наводи 10) парохијана заклале у Сухачи код Ливна и бациле у Јаму. Подаци према којима је, прије клања, био поливен бензином и запаљен, нису могли да се на поуздан начин провјере.

Црква је 1943. године, оштећена од бомбардовања њемачке авијације а обновљена је 1976. године. Опет је оштећена у току рата 1994. године и у току је њена обнова.

Поред парохијске цркве Успенија Пресвете Богородице у Губину, постоји црква Покрова Пресвете Богородице у Доњим Рујанима. Црква Покрова Пресвете Богородице у Доњим Рујанима, не зна се тачно када је саграђена и освећена. Порушена је 1941. године, а обновљена је 13.08.1972. године. Опет је оштећена у току рата 1992. године и у току је њена обнова. Године 2008. подигнут је нови кров и постављен крст на Цркву.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА

ПАРОХИЈА ЦРНОЛУШКА И ЦРКВЕНА ОПШТИНА ЦРНИ ЛУГ

|

Парохију сачињавају села: Пржине, Црни Луг, Јаруга, Нуглашица, Грковци и Пеуље.
Црква Светог Пророка Илије у Црном Лугу, грађена је од 1910. године до 1926. године, на мјесту дотрајале старе цркве из 1855. године.

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

Наиме, за време турске управе у Црном Лугу је саграђена мала, помоћна дрвена црква на мјесту данашње, у којој је повремено вршио службу свештеник Тодор Козомара из Врбице. Служба је вршена за све становнике од Врбице до Корита, а матична књига вођена у Врбици и Губину. Тек после окупације око 1880. године установљена је парохија и почете водити књиге. Тада је направљена и свештеничка кућа. Нова црква од камена почела се (интезивније) градити тек после Првог свјетског рата. После многобројних прошњи, мањих прилога, наређено је да сваки обезбједи по мушкој глави по један камен, оклесан, спреман за узиђивање, што је и учињено.

Према неким подацима освећена је 1929. године. Према подацима које је прикупио Јован М. Бабић, освећена је 02. августа 1927. године. Кум цркве је био Симо Симан Ковљенић из Нуглашице а парох црнолушки Јован Грибановски, могуће Рус. Као први парох црнолушки, помиње се Милан Билбија из Грахова

Парох црнолушки, 1941. године био је отац Илија Будимир, кога су усташе ухапсиле крајем маја и затвориле у основну школу у Босанском Грахову, одакле је пребачен у Книн, затим у Госпић. Бачен је у Шаранову јаму 14. јуна.

Црква је на Божић 07. 01.1995. године, оштећена од гранатирања хрватске војске и у току је њена обнова.

Поред парохијске цркве Светог Пророка Илије у Црном Лугу, постоји црква Светог Великомученика Георгија Победоносца у Пеуљама. Неки тврде да је градња цркве почета 1913. или 1919. године а завршена 1939 или 1940. године.

Црква је у току Другог свјетског рата оштећена а обнављана је више пута. Опет је оштећена у току рата 1995. године и у току је њена обнова.

"Молба Црквене општине у Црноме Лугу, срез Лијевно, Босна, за помоћ ради доградње цркве у Црноме Лугу. Господину министру вера у Београду. Невоље и патње принудиле су нас да се обратимо Вама, са следећом молбом. Наш је крај забачен и сиромашан. Још 1910. почела се код нас у Црноме Лугу градити црква, коју до сада општинска парохија црнолушка није имала. Народ је овај свесрдно помагао градњу, али је због рата градња морала бити обустављена. Рат је потпуно осиромашило ове забачене крајеве, те тако ни после уједињења нисмо могли одмах почети. Уз то су, од године 1921. до 1923. скакавци уништавали све усеве, те је народ посве опотребио и од глади патио. Вођен љубављу према својој православној вери, народ је напрегао сву своју снагу, те године 1925. погодио доградњу цркве за 72.000 динара. Рад је започет, али је 1926. град побио усеве па је овој Црквеној општини немогуће да одговори обавезама према подузетнику, пошто народ није у стању таман да од дечијих уста откида, да за цркву дадне ни комадић хлеба. Зато Вас, господине министре, молимо да нам у овој години уделите могућу

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

државну помоћ за доградњу наше цркве. Примите, господине министре, изразе нашега поштовања и оданости".

"У потпису смо: ја, Јован Грибановски, административни парох црнолуши, одборници: Душан Иветић, Дамјан Тркуља, Максим Тркуља, Саво Ћорић, Нико Ђукић, Стеван Шормаз, Симо Јаковљевић. "

"Тако ти се црнолушка црква, 1926. посве заврши, да љешве надалеко ниђе није било. Па кат дође врјеме да се цркви кумује, јави се Симан Ковљенић ис Нуглашице, каво један признат чојек и домаћин.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКА

И ЕПИСКОП БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКИ ГОСПОДИН ХРИЗОСТОМ

|

Бихаћко-петровачка епархија креирана је одлуком Светог архијерејског сабора Српске православне цркве на његовом редовном засједању у Пећкој патријаршији, 19/6. маја 1990. године. Ова епархија је наследица бихаћке епархије која је основана 1925. године са сједиштем у Бихаћу.

Обзиром на велике географске раздаљине и ондашња комуникацијска средства, територија данашње бихаћко-петровачке епархије била је вјековима запостављена и духовно запуштена што се веома штетно одразило на српски народ Босанске крајине. Осјећала се потреба за креирањем самосталне епархије за бихаћки, крупски, петровачки, кључки и друге срезове Бос. Крајине. О томе најбоље свједочи тражење представника општине у Босанској Крупи 1903. године, да се изабере епископ за Бихаћ.

Идеја о креирању бихаћке епархије у Сабору српске цркве, постојала је још 1921. године, али је тек 1925. године изабран први епископ бихаћке епархије Др Бењамин Таушановић, који је овом епархијом управљао четири године. Послије његовог премјештаја 1929. год. за епископа злетовско-струмичког, епархијом су администрирали епископи: бањалучки, далматински и звоничко-тузлански до 1934 године, када је ова епархија укинута.

У саставу бихаћке епархије били су срезови: босанско-петровачки, бихаћки, казински, старомајдански, кључки, дрварски, граховски и гламочки.

У току Другог свјетског рата подручје бихаћке епархије тешко је страдало од усташа, а православни храм Силаска Светога Духа на апостоле, у Бихаћу, био је први порушени храм у НДХ 1941. године. Независна држава Хрватска је 05. маја 1942. године подјељена на четри епархије за "хрватску православну цркву", и то: загребачку, бродску, петровачку и сарајевску. На сву срећу, до попуњавања "петровачке епархије" није никада дошло.

Анализирајући предратно, ратно и послеријатно стање на подручју Босанске Крајине, Епископи далматински Г.Николај (Мрђа) и бањалучки Г.Јефрем (Милутиновић), у образложењу свог предлога Св. арх. сабора, за обновљење епархије бихаћке, констатују сљедеће: "Пошто су се стекли услови, а и прилике то захтјевају, слободни смо предложити Светом архијерејском сабору да ОБНОВИ ову Епархију, са седиштем у Босанком Петровцу, месту са већинским православним становништвом и исто је на средокраћи и добрим комуникацијама".

Размотривши предлог Г.Г. архијереја, сабор је основао нову Епархију са називом бихаћко-петровачка, а за њено сједиште одређен је Босански Петровац.

У састав ове Епархије ушли су дијелови епархија бањалучке и далматинске, и она се простире на 12 политичких општина, и то: Босански Петровац, Ливно, Гламоч, Босанско Грахово, Дрвар, Бихаћ, Цазин, Велика Кладуша, Бужим, Босанска Крупа, Сански мост и Кључ.

У току рата од 1992-1995. подручје бихаћко-петровачке епархије тешко је страдало. Уништени су многи храмови, а многобројно становиштво је услед ратних дејстава избјегло или протјерано са својих домаћинстава, укључујући такође и Епископа Хризостома и свештенство које се налазило у кризним подручјима.

Обнова ратом страдале епархије почела је повратком Епископа Хризостома у село Подрашница, Општина Мркоњић Град 1996. године.

II

Епископ Хризостом рођен је 04. марта 1952. године у селу Вођеници, Општина Босански Петровац, БиХ.

На крштењу добио је име Рајко. Основну школу завршио је у свом родном селу Вођеници. Завршио је богословију у манастиру Крки од 1968-1973. Још као ученик богословије примио је монашки чин, на бденију, уочи празника Мале Госпојине, 20. септембра 1971. године, и добио име Хризостом.

У чин ђакона рукоположен на Крстовдан, 27. септембра 1971., а у чин јеромонаха 10.

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

јуна 1973. године. Службовао у епархији далматинској као секретар Епископа далматинског Стефана (Боце) и црквеног суда. Богословске студије пратио на Аристотеловом Универзитету у Солуну од 1976.-1980. године, када је и дипломирао на Богословском факултету.

Од 1981. до 1991. год. ради као професор и васпитач у богословији Света Три Јерарха у манастиру Крки. 23. маја 1991. године изабран је за првог епископа новоосноване епархије бихаћко-петровачке.

Хиротонисан у чин епископа од стране Његове Светости Патријарха српског Павла и више епископа, 12. јула 1991. године. Устоличен у трон епископа бихаћко-петровачких 04. августа 1991. године. 13. септембра 1995. год. бива протјеран из своје резиденције у Кључу, а 10. октобра исте године протјеран је и са територије своје епархије.

Вратио се на епархију 05. фебруара 1996. године, након примјене потписивања Дејтонског мировног споразума.

Као избјеглица, боравио је од 1996. године у селу Подрашници, у Шипову и у манастиру Клисина код Приједора.

У сједиште епархије, Босански Петровац, вратио се у јесен 2002. године. Крсна слава Епископа Хризостома је св. вмч. Георгије.

Епископ Хризостом говори грчки језик, а служи се руским и француским.

1.јуна 2013 Епископ Хризостом прелази на упражњено мјесто у епархију зворничко тузланску.

ЕПИСКОП БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКИ АТАНАСИЈ

Рођен је у Јању код Шипова. Замонашио се са 19 година у манастиру Крка код Книна, у завршном разреду богословије. Дипломирао је на Академији Светог Владимира у Њујорку.

Између осталих, предавач му је био и Александар Шмеман. Намјеравао је тамо да настави школовање, али га је тадашњи епископ позвао назад.

До 25. године предавао је у манастиру Крка, а потом је премјештен на Косово и Метохију, у Призренску богословију. Тамо је остао 11 година. У Београд је дошао 1994. године на позив патријарха српског Павла, гдје је предавао на београдском Богословском факултету.

ЕПИСКОП

За епископа хвостанског (некадашња епархија на Космету) изабран је током НАТО бомбардовања Србије маја 1999. године. Као епископ хвостански, обављао је дужност помоћника патријарха српског у Архиепископији београдско-карловачкој.

Свети архијерејски сабор Српске православне цркве на свом редовном засједању 1. јуна

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

2013. изабрао га је за епископа бихаћко-петровачког, будући да је дотадашњи епископ Хризостом изабран за епископа зворничко-тузланског.

За епископа бихаћко-петровачког устоличен је 11. августа 2013. у Босанском Петровцу.

СРПСКО ПРАВОСЛАВНО ГРОБЉЕ У ЗАСТИЊУ

Испод села Застинја, налази се Српско православно гробље Застинско, површине око 8.500 м². Првобитно је било ограђено сухо зиданом оградом од камена, да би 1937. године та ограда била замењена бетонском. Старост гробља је тешко утврдити, но ипак неке податке је могуће сазнати из записа са споменика. Из тих записа или епитафа, понешто можемо сазнати о ливањским породицама, мајсторима клесарима али и људима који су подизали споменике. Говорећи о старом дијелу гробља, епитафи су на споменицима, углавном писани црквенословенским језиком, са доста правописних грешака и изговора ливањског краја.

Иако је добар дио споменика пропао од зуба времена, може се закључити да су синови углавном подизали споменике оцу и мајци.

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

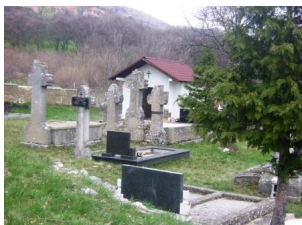
петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

Најстарији мајстори клесари који су оставили трага на овом гробљу, били су Богић и Лука, Божо Томашевић и Јово Јездић. Као најпознатији мајстор помиње се Станиша Лакићевић, 1770. године. Поред њега помињу се Ђуро и Симо Лакићевић. Син Станише Лакићевића, Вид Станиша, био је изврстан мајстор а такође и његова два сина Станко и Били. Још су оставили мајсторскога трага на застињском гробљу и споменицима: Ђуро Дулаш, Петар Бошков, браћа Раде и Јово Кукрика, Ђуро и Никола Ненадић, Сава, Лазо и Тоша (Тодор) Барзут.

На крају ћемо поменути Српска и православна презимена, ливањских породица, чија родбина почива на овоме гробљу и о којима се јако мало може сазнати из других извора. То су: Балов, Барзут, Беара, Белензада, Благојевић, Богић, Бошков, Буделић, Будимлић, Бужанин, Дулаш, Грубор, Гвозденовић, Јездић, Јоксимовић, Лола, Љубојевић, Милетић, Мачић, Радиновић, Ратковић, Сочивица, Станковић, Томашевић, Вуливић. Нешто више можемо сазнати о породицама: Басор, Ђурић, Ерцег, Јагодић, Калаба, Којда, Кукрика, Новаковић, Павловић, Пажин, Радић, Самарцић, Станишић, Ждеро, Црногорац, Ерцег, Козомора, Ловрен, Ненадић.

[\[1\]](#)

Протојереј Жељко Ђурица

Црква

Написао парох лијевањски, протојереј Жељко Ђурица

петак, 20 август 2004 10:11 - Последње ажурирано четвртак, 02 март 2017 22:48

[\[1\]](#) Стипо Манђерало, Гробље у Застинју код Ливна, Сарајево, 1984. год. Стр. 169.